

NOTATKA / NOTE

**Nastecznik żółtoskrzydły *Parabatozonus lacerticida* (PALLAS, 1771)
(Hymenoptera: Pompilidae) w Puszczy Augustowskiej i Puszczy Białowieskiej**

Spider-hunting wasp *Parabatozonus lacerticida* (PALLAS, 1771) (Hymenoptera: Pompilidae)
in Augustowska Forest and Białowieża Forest

Jan TATUR-DYTKOWSKI¹, Łukasz MIELCZAREK²

¹ Żonkilowa 28, 05-830 Urzut, e-mail: tatur.dytkowski@gmail.com

² Zarząd Zieleni Miejskiej w Krakowie, Reymonta 20, 30-059 Kraków, e-mail: lukasz@insects.pl

ABSTRACT: *Parabatozonus lacerticida* is recorded in northeastern Poland. The species is reported in Białowieża Forest and Augustowska Forest for the first time. Processes of ecological succession remain the main threats for actual and further localities of this impressive rare species in Poland.

KEY WORDS: ecological succession, xerophilous species, *Batozonellus*, Northeastern Poland.

Nastecznik żółtoskrzydły *Parabatozonus lacerticida* (PALLAS, 1771) jest szeroko rozmieszczony w Palearktyce. Dotychczas wykazywany był z Europy, północnej Afryki, Azji, na wschodzie sięgając północnej Japonii, Korei i Chin (WOLF 1971). W Polsce przebiega jego północna granica zasięgu, a nastecznik należy do rzadkości faunistycznych. Ujęty został w *Polskiej Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce* oraz w *Polskiej Czerwonej księdze zwierząt* z kategoriami CR – krytycznie zagrożony (WIŚNIEWSKI 2002, 2004), mimo to nigdy nie był objęty żadną prawną formą ochrony.

Dotychczas nastecznik żółtoskrzydły został wykazany z Pobrzeża Bałtyku, Pojezierza Pomorskiego, Pojezierza Mazurskiego, Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, Niziny Mazowieckiej, Podlasia, Dolnego i Górnego Śląska, Wyżyny Małopolskiej, Wyżyny Lubelskiej oraz Niziny Sandomierskiej (WIŚNIEWSKI 2004, 2009). Do niedawna ostatniego, znanego osobnika złowiono na Roztoczu w 1978 roku (KOWALCZYK 1988), a następnie po dwudziestu latach odnotowano pojedynczą obserwację w Tomaszowie Mazowieckim w 1999 roku oraz złowiono pięć kolejnych osobników na Nizinie Sandomierskiej w latach 2003–2008 (WIŚNIEWSKI 2009). Dekadę temu odkryto jego nową lokalizację w rezerwacie Jelonka na Podlasiu (TWERD 2015). Ostatnie obserwacje gatunku miały miejsce na Pojezierzu Mazurskim (SZYMKIEWICZ & SZYMKIEWICZ 2021)

oraz na Polesiu (TATUR-DYTKOWSKI & HOŁOWIŃSKI 2021). W większości wymienionych krain współcześnie gatunek ani razu nie został potwierdzony.

Odnaleziono gatunek na nowych stanowiskach w północno-wschodniej Polsce:

- Puszcza Augustowska: FE68 dolina rzeki Marycha, 2 VI 2018, 1♀, na kwiatostanie trybuli leśnej *Anthriscus sylvestris* (L.) HOFFM., leg. Ł. MIELCZAREK,
- Puszcza Białowieska: FD94 okolice Grudek, 8 VI 2024, 1♀, w locie pod linią energetyczną o godz. 18, leg. J. TATUR-DYTKOWSKI.

Gatunek dotychczas nie był wykazywany z Puszczy Augustowskiej oraz z Puszczy Białowieskiej.

Oba wymienione stanowiska charakteryzuje obecność murawy napiaskowej. Takie psammofilne biotopy wymagają regularnych zabiegów koszenia. Otwarte, ekstensywnie użytkowane siedliska murawowe w kraju, będące siedliskiem *P. lacerticida*, stopniowo zanikają w wyniku zmiany ich dotychczasowego zagospodarowania. Przykładem jest wspomniany rez. Jelonka, który został powołany celem realizacji naturalnej sukcesji na gruntach porolnych. Obecnie jest to zwarty drzewostan, w którym zanikają murawy napiaskowe, szkodzenie ruski *Chamaecytisus ruthenicus* (FISCH. ex WOL.) KLÁSK. i szkodzenie rozesłany *C. ratisbonensis* (SCHAEFF.) ROTHM i związane z nim rzadko notowane gatunki: *Deilus fugax* (OLIVIER, 1790) (Coleoptera: Cerambycidae).

Ryc. 1. Murawa psammofilna w Puszczy Białowieżskiej, miejsce odnotowania *Parabatozonus lacerticida* (fot. J. TATUR-DYTKOWSKI).

Fig. 1. Psammophilous grassland in Białowieża Forest where *Parabatozonus lacerticida* was recorded (photo J. TATUR-DYTKOWSKI).

Ryc. 2. Samica *Parabatozonus lacerticida* odłowiona w Puszczy Białowieżskiej (fot. J. TATUR-DYTKOWSKI).

Fig. 2. *Parabatozonus lacerticida* female collected in Białowieża Forest (photo J. TATUR-DYTKOWSKI).

oraz *Anthaxia chevrieri* GORY & LAPORTE, 1839 (Coleoptera: Buprestidae) (TATUR-DYTKOWSKI, mat. niepubl.). Idea powołania tej formy ochrony, jak i obserwacje pierwszego autora na przestrzeni ostatniej dekady pozwalają przypuszczać, że nastecznik żółtoskrzydły prawdopodobnie ustąpił z tego terenu, podobnie jak termofilna złotolitka *Parnopes grandior* (PALLAS, 1771). Procesy naturalnej sukcesji są głównymi przyczynami zaniku dawnych, jak i współczesnych siedlisk *P. lacerticida*

Eksplorowanie nowych, ciepłych terenów z we wschodniej i północno-wschodniej Polsce może się wiązać się z odkrywaniem kolejnych stanowisk tego najokazalszego krajowego nasteczніка.

PIŚMIENNICTWO

- KOWALCZYK J.K. 1988. Nowe stanowiska w Polsce interesujących gatunków żądłówek Hymenoptera, Aculeata. *Przegląd Zoologiczny*, **32** (2): 221-223.
- SZYMKIEWICZ M., SZYMKIEWICZ E. 2021. *Batozonellus lacerticida* (PALLAS, 1771) (Hymenoptera: Pompilidae) – a new record in the Masurian Lake District. *Kulon*, **26**, 29-41.
- TATUR-DYTKOWSKI J., HOŁOWIŃSKI M. 2021. Nowe dane o występowaniu *Batozonellus lacerticida* (PALLAS, 1771) (Hymenoptera: Pompilidae) w Polsce, Bułgarii oraz Grecji kontynentalnej. *Przegląd Przyrodniczy*, **32** (2): 80-82.
- TWERD L. 2015. Nowe stanowiska zagrożonych gatunków żądłówek (Hymenoptera: Aculeata) na terenie rezerwatu „Jelonka” w północno-wschodniej Polsce. *Parki Narodowe i Rezerwaty Przyrody*, **34** (4): 87-98.
- WIŚNIEWSKI B. 2002. Pompilidae Nastecznikowate, 57-58. [W:] GŁOWACIŃSKI Z. (red.): Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków. 155 ss.
- WIŚNIEWSKI B. 2004. *Batozonellus lacerticida* (PALLAS, 1771) nastecznik żółtoskrzydły, 178-179. [W:] GŁOWACIŃSKI Z., NOWACKI J. (red.): Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce, IOP PAN w Krakowie, AR im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu. Poznań – Kraków. 448 ss.
- WIŚNIEWSKI B. 2009. Spider-hunting wasps (Hymenoptera: Pompilidae) of Poland. Diversity, identification, distribution. Wydawnictwo Ojcowskiego Parku Narodowego, Ojców, 432 ss.
- WOLF H. 1971. Prodrömus der Hymenopteren der Tschechoslowakei. Pars 10: Pompiloidea. *Acta Entomologica Musei Nationalis Pragae*, **14** (Supl. 3): 1-73.

Wpłynęło: 4 października 2024
Zaakceptowano: 20 stycznia 2025